

асиміляції, з іншого боку, граматична система української мови також піддається впливу запозичень. Запозичення великої кількості англоамериканізмів не руйнує граматичну систему української мови. Вплив запозичень зводиться до появи у мові великої кількості нових основ (де частина з них – непохідні), але обмеженої кількості словотвірних афіксів та аналітичних словотвірних моделей.

Література:

1. Воробьева С. В. Грамматическая ассимиляция новейших англицизмов в русском языке / С. В. Воробьева // Вестник Минского государственного лингвистического университета. Сер. 1. Филология. – 2009. – № 5 (42). – С. 178–186.
2. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «я» / С. Караванський. – К. : Думка, 2001. – 84 с.
3. Крысин Л. П. Языковое заимствование как проблема диахронической социолингвистики / Л. П. Крысин // Диахроническая социолингвистика. – М. : Наука, 1993. – С. 131–151.
4. Нешименко Г. П. Заимствования как проявление культурно-языковых контактов и их функционирование в языке-реципиенте / Г. П. Нешименко // Встречи этнических культур в зеркале языка: (в сопоставительном лингвокультурном аспекте) ; Науч. совет по истории мировой культуры. – М. : Наука, 2002. – С. 121–151.
5. Радчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи / В. Радчук // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 30–32.
6. Романов, А. Ю. Англицизмы и американизмы в русском языке и отношение к ним / А. Ю. Романов. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2000. – 151 с.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. – 3rd ed. – Harlow, Essex : Longman: Corpus, 2001. – 1668 p.

УДК 811.133.1

О. М. Мартинюк,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕПРАВДИ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)

У статті досліджуються особливості вираження неправди у художньому дискурсі. Проаналізовано основні вербальні та невербальні засоби передачі неправдивої інформації.

Ключові слова: неправда, адресат повідомлення, вербальні та невербальні засоби комунікації.

VERBAL AND NON-VERBAL MEANS OF EXPRESSION OF LIE (BASED ON MODERN FRENCH LANGUAGE)

The article deals with the peculiarities of expression of lie (falsehood) in French discourse. The basic verbal and non-verbal means of transmitting of false information were analysed. The concept of «lie» is a multifaceted phenomenon and is used not only in science: philosophy, sociology, psychology, criminology, medicine, but also in everyday life. False statement is a phenomenon of communication, which is the deliberate distortion of truth, and its goal is to influence the addressee of the message. It was established that the linguistic means of false utterances are expressive vocabulary, syntactic compression, repetitions, omission of logically necessary components, verbosity etc.

In some cases, non-verbal means are synonymous to the verbal units and can replace them in the communication process. So, non-verbal means of false statements are pauses, increasing / decreasing of the tone, loud and quick, slow and quiet speech, changes of facial expressions, gestures; the movement of the body or its parts. Those signs indicate the emotional distress of the liar. The complex of motives can encourage people to lie. In order to meet the needs, to achieve the goal, the person performs certain actions under external or internal conditions. One of the manifestation of falsehood can be flattering phrases in order to influence the addressee of the message. It was explored that the phenomenon «lie» can be distinguished into active lie (when the person intentionally distorts the truth to tell a lie), passive (when the speaker conceals a false information without telling anything), and self-deception (when a person who deceives and the recipient of the false message is one person).

Keywords: lie, addressee of the message, verbal and non-verbal means of communication.

ВЕРБАЛЬНЫЕ И НЕВЕРБАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ НЕПРАВДЫ (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОГО ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА)

В статье исследуются особенности выражения лжи в художественном дискурсе. Проанализированы основные вербальные и невербальные средства передачи ложной информации.

Ключевые слова: ложь, адресат сообщения, вербальные и невербальные средства коммуникации.

Постановка проблеми. Поняття «неправда» є багатограним явищем і використовується не лише в науковій сфері: філософії, соціології, психології, криміналістиці, медицині, але й у повсякденному житті. Щодня люди приховують правду від співрозмовників, керуючись різними мотивами. Важко уявити суспільство (колектив), де панує абсолютна чесність, тому поняття «права» і «неправа» є умовними категоріями.

Неправдиві висловлювання – це феномен спілкування, який полягає у навмисному перекручуванні істини, метою якого є вплив на адресата повідомлення. Неправильне трактування дійсності є вигідним для суб'єкта неправдивих висловлювань. Зазвичай, неправда викликана прагненням домогтися особистих або соціальних переваг у конкретних ситуаціях. Характерним є те, що індивід несвідомо розцінює цю неправду як щось нестійке та тимчасове; звідси випливає тенденція спочатку вигадувати їй нові підтвердження, а пізніше – цілком замовчувати» [4, с 270].

Проблематика неправди досліджувалася відомими психологами: П. Екманом, С. Уолтерсом, О. Ліпманом [6; 7], а також знайшла своє відображення у працях багатьох мовознавців (А. Вежбицька, Х. Вайнріх, Дж. Лакофф, С. Плотнікова, В. Шаховський та ін.) [1; 3; 5; 8], оскільки питання лінгвістичних засобів вираження неправдивих висловлювань у процесі комунікації та у зв'язку з ментальними процесами, є досить цікавим і дискусійним, що і зумовлює **актуальність** цієї наукової розвідки.

Метою дослідження є виявлення засобів, за допомогою яких мовець передає неправдиву інформацію, або ж приховує її. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) дослідити мовні засоби вираження неправди; 2) з'ясувати особливості невербальної маніфестації неправди у французькому мовленні.

Матеріалом дослідження слугували висловлення, відібрані методом суцільної вибірки з романів сучасних французьких письменників (G. Delacourt «La liste de mes envies», A. Martin-Lugand «La vie est facile, ne t'inquiète pas»).

До лінгвістичних засобів неправдивих висловлювань варто віднести: експресивну лексику, синтаксичну компресію, повтори, опущення логічно необхідних компонентів, багатослівність тощо. Наприклад:

«– *Merci... Et toi, comment vas-tu?*

– *En pleine forme!*

– *Abby, grondai-je. Il n'est pas rentré dans les détails, mais Edward m'a dit...*

– *Il mériterait une bonne leçon pour ça, il n'aurait pas dû te tracasser...* (Lugand, p. 94).

У цьому уривку з діалога між головною героїнею роману Діану та літньою жінкою Аббі (її хорошою знайомою) подана неправдива інформація у експресивній репліці «*En pleine forme!*». Діана цікавиться здоров'ям Аббі, знаючи, що та важкохвора, але жінка не хоче обтяжувати своїми проблемами Діану, тому не каже їй правду.

У наступному прикладі короткі репліки головної героїні, які вона промовляє неохоче і з певним роздратуванням, свідчать про неправду, а також про те, що Діана не хоче говорити на цю тему:

– *Diane, tu es ailleurs depuis quelques heures...*

– *Tu te trompes.*

– *Il y a un problème aux Gens, avec Félix ?*

– *Absolument pas.*

– *Dis-moi ce qui te travaille.*

Qu'il arrête ! Qu'il se taise ! Pourquoi était-il si attentionné, si perspicace ? Je ne voulais pas que ce soit lui qui fasse éclater notre bulle. -Rien, je te promets.

Il soupira et embrassa mon cou. -Tu mens très mal. (Lugand, p. 92)

У деяких випадках невербальні засоби виступають синонімами вербальних одиниць і здатні замінювати їх у процесі комунікації. При відмові партнеру по комунікації в отриманні повноцінної інформації / інформації як такої адресант широко використовує прийоми невербального впливу, які поділяються на екстралінгвістичні і паралінгвістичні. До екстралінгвістичних відносяться паузи, підвищення / пониження тону, гучна і швидка мова, повільна і тиха мова. Паралінгвістичні включають в себе емблеми, тобто зміна міміки, жестів; ілюстрації – руху тіла або його частин. І ті, й інші свідчать про емоційні переживання, що відбуваються [7, с. 236–237], наприклад: – *Et Abby et Jack? Ils vont bien? Là, j'étais sûre de ne pas me tromper. Pour la première fois, il fuit mon regard. Il se gratta la barbe, s'agita légèrement et attrapa son paquet de cigarettes dans sa poche* (Lugand, p. 83).

Коли людина не хоче казати правду, вона відповідає уривчасто, робить довгі паузи, переводить розмову на іншу тему, її голос тремтить:

– *Tant mieux... et le petit garçon ? – Oh... Declan... j'ai géré, mieux que je le pensais. – Peut-être parce que tu connais son père.*

– *Et toute sa famille... Je ne sais pas... il est attachant... Enfin... il va encore souffrir. Abby a pris la place de sa grand-mère...*

Quand elle va partir...

Ma voix flancha (Lugand, p. 188).

Комплекс мотивів може спонукати людину до повідомлення неправди. Щоб задовольнити свої потреби, досягнути мети, суб'єкт виконує певні дії під впливом зовнішніх або внутрішніх умов. Одним із проявів неправди можуть бути улесливі фрази, сказані не від щирого серця, з метою впливу на адресата повідомлення, наприклад: *Jo, murmura-t-il à mon oreille, je suis content que tu sois rentrée. Et voilà. Plus les mensonges sont gros, moins on les voit venir* (Delacourt, p. 83). Чоловік зустрічає друзиню на вокзалі, кажучи їй такі слова. Це трохи бентежить головну героїню роману Жоселін, адже вона ніколи раніше не відчувала від свого чоловіка такий прояв ніжності. Згодом все стає на свої місця, коли вона дізнається, що її чоловік зник, укравши у неї чек на 18 мільйонів євро, які вона виграла у лото (хоча Жоселін приховала цей випадок від своєї сім'ї та друзів. Вона вважала, що гроші зіпсують відносини). На той момент він хотів лише завоювати схильність своєї дружини, дізнавшись про таку велику суму: «*Quand? Quand l'avait-il trouvé? Depuis quand savait-il? Était-ce déjà à mon retour de paris, lorsqu'il vint me chercher à la gare ? Et qu'il avait murmuré à mon oreille qu'il était content que je sois rentrée ? Était-ce avant Le Touquet ? M'y avait-il emmenée en sachant le mal qu'il allait me faire ? Prit-il ma main sur la plage en sachant déjà qu'il allait ma trahir ? Et lorsque, en trinquant ensemble dans la salle de restaurant de l'hôtel, il fit ce voeu que rien ne change et que tout dure, se foutait-il déjà de ma gueule ? Préparait-il son évasion de notre vie ?* (Delacourt, pp. 135-136).

Неправда є також соціальною категорією через прояви в соціальних, міжособистісних стосунках. Ситуаційні фактори створюють сприятливе або несприятливе підґрунтя для виникнення неправди та її розуміння. Конкретні обставини можуть бути неоднозначними, вони можуть сприяти виникненню серйозних моральних проблем, пов'язаних з неправдою заради порятунку. Існують ситуації, коли неправда майже цілком зумовлена обставинами, а також такі, у яких моральна відповідальність покладається на людину. Так, героїня роману Жоселін потрапляє в такі обставини (вона виграла значну суму в лото), коли вона не може сказати правду своїм рідним та близьким. Це її гнітить, вона перебуває увесь час у нервовому напруженні, але, на її думку, це найкраще рішення – мовчати, оскільки від грошей лише одне зло: «*Une montre en or, des diamants? [...] Un nez refait? Non. Non. Et non. Je possédais ce que l'argent ne pouvait pas acheter mais juste détruire. Le bonheur. Mon bonheur, en tout cas*» (Delacourt, p. 141).

У процесі створення висловлювання відправник використовує мовні засоби для впровадження двозначності. Двоякий сенс помилкового висловлювання дозволяє відправнику успішно маніпулювати свідомістю одержувача і чинити на нього бажаний для відправника вплив. Учасники комунікації здійснюють двоякість сенсу через передачу неправдивої інформації, а також через часткове або повне перетворення істинної інформації висловлювання на хибну.

Мовна поведінка людини-брехуна описана в роботі В. І. Шаховського, який довів інстинктивну здатність людини до неправди, яку прищеплює йому і розвиває соціальне середовище [5].

У помилкових комунікативних актах адресант, використовуючи кодовані знаки мови, ставить за мету повідомити адресату свідомо недостовірну інформацію. При цьому між інтенціональною і фінальною прагматикою одного і того ж повідомлення у адресанта і адресата відзначається найбільша розбіжність. Метою неправди є безпосереднє або опосередковане маніпулювання адресатом: комунікативний намір мовця полягає в бажанні обманути адресата, створюючи у нього помилкову ментальну картину. Зазвичай, людина не обманює лише з будь-якої однієї причини. Домінуючими емоціями, які провокують неправду, є страх, відчуття безпорадності, заздрість, любов до ближніх, співчуття, обманюють також з почуття ввічливості. Суспільство осуджує людей, які говорять неправду, адже правдивість – моральна якість, що характеризує людину, яка прийняла за правило говорити істину, не приховувати від інших людей і самого себе дійсний стан речей. Правдивість безпосередньо впливає з етичного поняття совісті і складає елемент гідності людини.

Але разом з тим, дуже часто трапляється, що люди, які оприлюднюють усі власні думки, є досить проблемними для суспільства. Можливо тому, що не всі хочуть чути ту гірку правду, а надають перевагу «солодкій» брехні.

Досліджуючи феномен неправди, можна виділити активну неправду (коли людина умисне перекручує істину, щоб повідомити брехню), пасивну (коли мовець замовчує неправдиву інформацію, не повідомляючи нічого), а також само-

обман (коли людина, яка обманює, і та, яку обманюють, є однією особою. Це свого роду внутрішні протиріччя людини, її психологічний самозахист), наприклад: «*On se ment toujours. Je sais bien, par exemple, que je ne suis pas jolie. [...] Je sais tout ça (Delacourt, p. 15); «Je ferme alors les yeux et je me déshabille doucement, comme personne ne m'a jamais déshabillée. [...] Je regarde mon corps, mes yeux noirs.....et je me trouve belle et je vous jure qu'à cet instant, je suis belle, très belle même» (Delacourt, p. 16). Vous voyez, on se ment toujours. Parce que l'amour ne résisterait pas à la vérité (Delacourt, p. 17). Героїня роману Жоселін не відчуває себе красунею, оскільки вважає, що вона не має гарної фігури та граціозності. Але їй так хочеться бути гарною і стрункою, щоб її чоловік помітив цю красу. Чи гроші, які вона виграла, здатні допомогти їй у цьому? Вона не може сказати про це навіть своїм близьким подругам: *Si j'avais de l'argent, ajoute Françoise, je plaquerais tout, comme ça, du jour au lendemain. Et toi, Jo ? Je serais belle et mince et plus personne ne me mentirait, pas même moi. Mais je ne répons rien, je me contente de sourire aux jolies jumelles. De mentir» (Delacourt, p. 25).**

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізований матеріал дає можливість зробити висновок, що концепт «неправда» не є індивідуальною особливістю будь-якої мови або будь-якої національності, це загальнолюдський концепт. Так само він не обмежений: віковими категоріями, соціальним становищем, матеріальним достатком, професіями, віросповіданням, статтю. Феномен «неправда» знаходиться на перетині багатьох наук, тому врахування усіх чинників дозволить детально розкрити всі прояви неправди у процесі комунікації.

Отримані результати дослідження можуть віднайти використання для подальшої наукової розробки проблематики неправдивих висловлень, зокрема: висвітлення специфіки формування неправди у різних типах дискурсу, вивчення суб'єкта неправди як мовної особистості та розгляд розподілу влади між учасниками комунікативної ситуації неправди.

Література:

1. Вайнрих Х. Лингвистика лжи / Х. Вайнрих // Язык и моделирование социального взаимодействия: Переводы / Сост. В. М. Сергеева, П. Б. Паршина; общ. ред. В. В. Петрова. – М. : Прогресс, 1987. – С. 44–87.
2. Панченко Н. Н. Средства объективации концепта «обман» (на материале русского и английского языков) / Н. Н. Панченко. – Волгоград, 1999. – 24 с.
3. Плотникова Н.С. Неискренний дискурс (в когнитивном и структурно-функциональном аспектах) / Н.С. Плотникова. – Иркутск, 2000. – 244 с.
4. Словарь практического психолога / Сост.С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1998. – 800 с.
5. Шаховский В. И. Человек лгущий в реальной и художественной коммуникации / В. И. Шаховский // Человек в коммуникации : аспекты исследования. – Волгоград, 2005. – С. 173–204.
6. Уолтерс С. Б. Правда про брехню / Стен Б. Уолтерс; [Пер. з англ. Т. Новікової]. – М. : Ексмо, 2010. – 272 с. – (МЕДІА (книги відомих медіаперсон)).
7. Экман П. Психология лжи / П. Экман. – СПб. : Питер, 2009. – 270 с.
8. Wierzbicka A. Emotion and facial expression: A semantic perspective / A. Wierzbicka // Culture and psychology. – 1995. – Vol. 1/2. – P. 227–258.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

9. Delacourt G. La liste de mes envies / Grégoire Delacourt. – Paris : Éditions Jean-Claude Lattès, 2012. – 183 p.
10. Martin-Lugand A. La vie est facile, ne t'inquiète pas / Agnès Martin-Lugand. – P. : Éditions Michel Lafon, 2015. – 315 p.

УДК 811.11.81'342.3

Р. І. Мельничук,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОНЕТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВИ НІМЕЦЬКИХ КОЛИСКОВИХ ПІСЕНЬ

Статтю присвячено дослідженню асоціативно-символічних значень різнорівневих мовних одиниць на матеріалі поетичних текстів колискових пісень сучасної німецької мови. Основний зміст експериментального пошуку полягає у отриманні важливих статистичних даних щодо функціонування та частоти вживання лексем на базі значущих характеристик з метою виявлення об'єктивних співвідношень між фонемою, фонемною ознакою та змістом.

Ключові слова: звук, звукова форма, звукосимволізм, лексема, фонема.

THE STUDY OF THE LANGUAGE PHONETIC ORGANIZATION IN GERMAN LULLABIES

The article studies associative-symbolic values of different language units on the material of modern German poetic lullabies, which are a child's genre and take considerable part in cultural and educational life of society. It is focused on the main problems of semantics at the present stage of development. Much attention is given to basic experimental statistic data in relation to functioning and frequency of the lexeme use on the base of meaningful descriptions to aim objective correlation between phoneme, phoneme sign and substance. The experimental results are interpreted by means of such linguistic statistic method as the criterion χ^2 . It is researched an interconnection between the sound form and the content of the linguistic sign. The further studies and experiments in semantics are able to extend the use of language range and to deepen the methodology of intensive study in foreign languages.

Keywords: sound, sound form, sound symbolism, lexeme, phoneme.

ИССЛЕДОВАНИЕ ФОНЕТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЯЗЫКА НЕМЕЦКИХ КОЛЫБЕЛЬНЫХ ПЕСЕН

Статья посвящена исследованию ассоциативно-символических значений разноуровневых языковых единиц на материале поэтических текстов колибельных песен современного немецкого языка. Основное содержание экспериментального поиска заключается в получении важных статистических данных относительно функционирования и частоты употребления лексем на базе значимых характеристик с целью выявления объективных соотношений между фонемой и содержанием.

Ключевые слова: звук, звуковая форма, звукосимволизм, лексема, фонема.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку лінгвістики називають епохою семантики, оскільки еволюція та вдосконалення мовознавчої науки характеризуються орієнтацією на людський чинник у мові, тобто на дослідження мови у нерозривному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом і духовно-практичною діяльністю людини.

Усталеною в лінгвістиці є думка про те, що звукова форма завдяки здатності звука викликати незвукові уявлення відповідає значенню слова. Така здатність трактується значною роллю явищ і предметів у житті людини. Наприклад, не-